

(10/433) Mardin Milletvekili Ahmet Türk ve 20 milletvekilinin, çocuk işçiliğindeki sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye'deki kayıt dışı olarak sanayide, mevsimlik tarım işçisi olarak tarımda çalışan veya çalıştırılan çocukların istihdam alanları ve çalışma koşullarının araştırılması, eğitim dışında kalan çocukların tespiti ve bununla beraber ortaya çıkan çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik gereken tedbir ve önlemlerin alınması ve somut çözümleri için, Anayasanın 98'nci, İçtüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması için gereğini arz ve talep ederim.

- 1) Ahmet Türk (Mardin)
- 2) Emine Ayna (Mardin)
- 3) Fatma Kurtulan (Van)
- 4) Selahattin Demirtaş (Diyarbakır)
- 5) Sırrı Sakık (Muş)
- 6) Ayla Akat Ata (Batman)
- 7) Bengi Yıldız (Batman)
- 8) M. Nezir Karabaş (Bitlis)
- 9) Akın Birdal (Diyarbakır)
- 10) Aysel Tuğluk (Diyarbakır)
- 11) Gültan Kışanak (Diyarbakır)
- 12) Hamit Geylani (Hakkari)
- 13) Pervin Buldan (İğdir)
- 14) Sebahat Tuncel (İstanbul)
- 15) Nuri Yaman (Muş)
- 16) Osman Özçelik (Siirt)
- 17) İbrahim Binici (Şanlıurfa)
- 18) Sevahir Bayındır (Şırnak)
- 19) Hasip Kaplan (Şırnak)
- 20) Şerafettin Halis (Tunceli)
- 21) Özdal Üçer (Van)

Gereke:

Türkiye'de 4 milyon, dünya genelinde ise 200 milyondan fazla çocuk işçisi bulunduğu bilinmektedir. Türkiye'de küçük ölçekli işyerlerinde kayıt dışı çalışan çocuklar göz önünde bulundurulduğunda ortaya büyük sayısal veriler çıkmaktadır. Ekonomik krizle beraber oluşan işsizlikten en fazla olumsuz durum yetişkinlerin yerine maliyet hesaplarına dahil edilmeyen çocuk işgücü almıştır. Çocuk işçiliği emek sömürsünün en kötü hali olmakla beraber, milyonlarca çocuk, ruhsal, psikolojik, duygusal, fiziksel olarak sömürülmektedir. Ekonomik krizin, Türkiye'de çocuk işçiliğinin artışına neden olması yüksek bir ihtimaldir.

ILO'nun 1973 tarih ve 138 sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi, çocuk işçiliğinin etkili biçimde ortadan kaldırılması öngörmektedir. Bu sözleşme, 1999 yılında kabul edilen 182 sayılı Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Önlenmesi Sözleşmesi ile daha da pekiştirilmiştir. ILO'nun 138 sayılı İstihdama Kabulde Asgari Yaşa İlişkin Sözleşmesi, istihdamda bir asgari yaş sınırı uygulamasını getirdiği gibi, çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasını öngörmektedir. Sözleşmenin 1 inci maddesine göre "Bu sözleşmenin kendisi için yürürlükte olduğu her üye, çocuk işçiliğini etkin bir şekilde ortadan kaldırmayı ve istihdama ve çalışmaya kabul için asgari yaşın giderek gençlerin fiziksel ve zihinsel yönden tam olarak gelişmelerine olanak tanıyacak bir düzeye yükseltilmesini sağlayan ulusal bir politika takip etmeyi kabul eder." şeklindedir.

TÜİK'in 2006 yılı Çocuk İşgücü Araştırmasına göre 6-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 16 milyon 264 bindir. Bu yaş grubundaki çocukların %60,9'u kentsel, %39,i kırsal yerlerde bulunmaktadır. Çocuklar kurumsal olmayan sivil nüfusun %22,3'ünü oluşturmaktadır ve bu gruptaki çalışan çocuk sayısı 958 bin kişidir. Çalışan çocukların %31,5'i bir okula devam ederken, %68,5'i öğrenimine devam etmemektedir. Ekonomik işlerde çalışan çocukların 392 bini tarım sektöründe çalışmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan çok fazla çocuk bulunmaktadır.

Her ne kadar istihdama kabulde asgari yaş sınırı uygulansa da, Türkiye'de belirlenen yaş sınırının altında yüz binlerce çocuk çalıştırılmakta ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik ciddi çalışmalar yapılmamaktadır.

Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri, çocukların sokakta çalıştırılması ile tarımda mevsimlik işçi olarak çalıştırılması, küçük ve orta ölçekli işletmelerde ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması; 182 sayılı ILO Sözleşmesi ve Türkiye'de bugüne kadar yapılan araştırmalara göre çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri olarak belirlenmiştir. Ancak çok sayıda çocuk "çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri" olarak tanımlanan ayakkabıcılık, oto tamirciliği, mobilya ve sanayi sektörü, tarım sektörü gibi alanlarda çalışmaktadır. Çocukların bu işlerde çalışarak ruh ve beden sağlığı bozulmakla beraber, eğitim haklarından yoksun kalmaktadırlar. Türkiye'de küçük ölçekli işletmelerde ve tarım sektöründe çalışan çocukları düşündüğümüzde kayıt dışı istihdam çocuk işgücünde çok fazladır. Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ekonomi göz önüne alındığında yoksulluk, işsizlik sorunları iç içe geçmiştir. Kayıt dışı istihdamın büyük bir bölümünü çocuk işçiler oluşturmaktadır. Çocuk işçiler hiçbir yasal

güvencesi olmadan, sosyal güvenlik sisteminin koruması olmadan eğitim yaşlarında yoğun bir şekilde ucuz işgücü olarak çalıştırılmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun 12 Haziran Çocuk Emegine Karşı Dünya Günü için hazırladığı raporda ekonomik krizin en çok kız çocuklarını etkilediği vurgulanmıştır. Ekonomik krizle beraber yoksullaşan aileler artı bir kazanç olarak çocuklarının çalışmasına göz yummaktadır. ILO raporu hükümetlerin eğitime ayırdığı bütçeyi giderek kısıtığını, bu nedenle özellikle kız çocuklarının eğitim dışına itildiğini ayrıca belirtmiştir. Türkiye'de çocuk işçi olan 5-14 yaş arası kız çocuklarının haftada yaklaşık 30 saat çalıştırıldığını ve bu rakamın erkek çocukları için 25 saatin üzerinde olduğu belirtilmiştir. Türkiye raporda incelenen 16 ülke içinde, Mali ve Senegal'dan sonra çocuklarını en uzun çalıştıran üçüncü ülke içinde yer almaktadır. 16 ülkenin ortalaması incelendiğinde erkek çocukları için 20,2, kız çocukları için 19,2 olarak belirtilmiştir. Türkiye'de 5-14 yaş grubu kız çocuklarının yaklaşık yarısı, erkek çocuklarının üçte birinden fazlası, ev işlerinde ücretsiz olarak çalıştırılıyor. Bu dışarıda çalıştırılan kız çocukları için büyük bir yük olarak karşımıza çıkıyor.

İlgili raporlar incelendiğinde çocukların ekonomik işlerde çalıştırılması, çocukların eğitimden mahrum ve geri kalmasına yol açmaktadır. Çocuklar eğitim dışında kaldığı sürece çocuk işçiliği sorunu giderek büyümektedir.

Bununla beraber Eğitim Reformu Girişiminin hazırlanmış olduğu "Eğitim İzleme Raporu"na göre 6-13 yaş arasında eğitime kayıtlı olmayan 220 bin çocuk olduğu ve bunların 130 binini kız çocukları, 90 binini ise erkek çocuklarının oluşturduğu ifade edilmiştir. Eğitim dışında bırakılan yaklaşık 100 bin çocuk Orta ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde olduğu belirtilmiştir.

Ekonomik ve sosyal kalkınmanın olmadığı, yoksulluğun ve işsizliğin büyük oranda olduğu ülkelerde çocuk işçiliği daha fazla büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırsal bölgelerden kentlere doğru yaşanan göçler ve beraberinde getirdiği adaptasyon sorunları ve tarımın giderek sanayileşmesi çocuk işçiliğini gündeme getirmektedir. Bu nedenle aileler, gelir düzeylerini arttırmak için çocukların sokaklarda çalışmasına neden olmaktadır. Çocuk işçiliğinin temel nedenleri arasında; yoksulluk, göç, geleneksel aile yapıları, eğitimsizlik, işsizlik, ucuz işgücü ihtiyacı ve iş mevzuatındaki yetersizlikler ve var olan mevzuatın etkin olarak uygulanamamasıdır.

Çocuklar eğitim dışına itildiği sürece çocuk işçiliği devam edecektir. Türkiye'de çocuk işçiliğinin azaldığına yönelik güncel veriler olmadığından dolayı çalışan çocuklar ile ilgili kapsamlı bir veri bulunmamaktadır. Bu nedenle sorunun çözümüne yönelik politikalar üretmek ve programlar oluşturmak için kapsamlı bir bilgi için bir araştırma yapılması gerekmektedir. Çocuk işçiliği toplumsal bir sorun olarak ele alınmalı, veri toplama ve izleme mekanizmaları acil olarak kurulmalıdır. Bu nedenle çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin ortadan kaldırılması ve sanayi, tarım gibi en ağır koşullarda çalışan çocukların sorunlarının ortadan kaldırılmasına yönelik bir araştırma komisyonu kurulmalıdır.